

שניחה נגם השטן

ונסיונו ככל הקשור לעבודת הכנסת. אני מבין גם את התעניינותו כעיתונאי.

יחד עם זאת אני רואה אפשרות להתערב בהחלט ועדת הכנסת, שהיא, כוועדה קבועה של הכנסת, מוסמכת לקבוע את מי היא מזמינה לשיחותיה, כפי שנקבע בתקנון.

אנטי-דנוור

ישבנו בחברה מצומצמת וטיכנו עצה איך לנצח את סנדרלי דנוור. מיטל המוחות הופעלו, ולבסוף הגענו לפיתרון המושלם. וזהו: הצטייר כסנדרלי-דנוור.

אל תגנוב אותו, כי זוהי עבירה פלילית. קנה סנדרל בחו"ל, הבא אותו ארצה, בצע אותו בצבע המתאים. (ראג לקבל קבלה מן המוכר. המחיר יהיה פחות מ-100 דולר, ועל כן לא תצטרך להצהיר על כך במכס.)

כשהסנדרל ברשותך, אתה חופשי, אתה יכול לחנות על כל מידרכה, בכל צומת, על כל איתנועה, וגם במקומות השמורים לדיפלומטים. החנה את המכונית ונעל את הגלגל כסנדרל הצהוב. תוכל לעמוד שם כמשך כל הזמן הדרוש לך — שעות וגם ימים, כי זה טיבע של מכוניות נעולות.

אם יתפסו אותך — והסיכויים לכך קלושים מאוד — תקבל לכל היותר ר"ח על חניה. חוץ מזה, לא עברת שום עבירה.

זעקה מרה

כביא הוויכוח על סנדרלי-דנוור התכנסה לישכת עורכי-הדין ופירסמה גינוי חריף של מכשיר-עניינים זה.

הייתי מרוצה, כי גם אני פירסמתי מאמר המגנה את הסנדרלים של צ'יץ וטוי. מאז שהתחלתי בגיל 14 לעבוד אצל עורכי-דין, אני רוחש כבוד עמוק למיקצוע המישפטי, ושמחתי מאוד להימצא בחברה כה מכובדת.

רק הירייה קטן אחד העיב משהו על שימחתי: אינני זוכר שלישכת עורכי-הדין פירסמה אי-פעם גינוי דומה בכל עניין אחר. היא לא גינתה את ביווי בתי-המישפט עליידי המתנחלים, לא את מילחמת-הלבנון, לא את המתרחש בשטחים הכבושים, לא את המצב בתי-הסוהר, לא את המכות במישטרה, לא ולא ולא ולא.

טוב שטויסוף התעוררה הלישכה מתרממה והשמיעה זעקה מרה, לפחות כאשר זה נוגע למכוניות של חכריה.

התואר של חרותה

סוף-סוף יש לי ויכוח עם עמיקם גורביץ. הוויכוח פרץ בגלל הקצינה חרותה הראל. כלומר, אין לנו ויכוח על חרותה, שהיא לכל הריעות אשה נחמדה וחיינית, אלא על התואר שלה.

חרותה נושאת במישטרה בתואר רבי-פקד, המקביל לתואר רביסרן בצה"ל. אני טוען שהיא רבי-פקדת, ועמיקם שהיא רבי-פקד.

אליבא רעמיקם, הקרוי גם "קול שדי" והיוודע עברית מאין כמוהו, תואר הוא תואר, ואינו משתנה עם המין. אשה היא מפקח, פקד או ניצב במישטרה, כשם שהיא סגן, סרן או אלוף בצה"ל, או דוקטור ופרופסור באוניברסיטה.

ואני, שאיני מגיע לקרסוליו של עמיקם מבחינת כישוריי הבלשניים, ואיני ראוי לצקת מים עליידי, מתעקש הפעם וטוען כי אשה היא סמלת, מפקחת ופקדת, ואילו ניתן היה לאשה להגיע במישטרה השוביניסטי-גברית לדרגת ניצב, היא היתה ניצבת. וכן גם בצה"ל: אני טוען שאשה היא טוראית, סגנית וסרנית, ואילו במנגנון שוביני כמו צה"ל יכלה אשה להגיע לדרגת אלוף (ולמה לא, לעזאזל?) היא היתה אלופה.

כשם שמשא ורודי, הממלאים בבית-החולים תפקיד של אחות, אינם האחיות משה והאחות רודי, אלא אחים, למרות שרוב הנושאים בתפקיד זה הם נשים.

זה נשמע כמו ויכוח כלשני, אך הוא חורג בהרבה מתחומי השפה. בשעתו, כאשר הכל כתבו על "שרה-עבודה גולדה מאיר" הנהגתי כשבעות זה את התואר "שרת-העבודה", ובמשך הזמן זה התקבל.

מדוע זה חשוב? זה חשוב מפני שכאשר מדביקים לאשה תואר בלשון-זכר, אומרים בעצם שהתפקיד אינו מתאים לאשה, וכי אשה הנושאת בתואר זה היא בגדר חריגה. אולי משום כך אין אלופה בצה"ל ואין ניצבת במישטרה — למרות שאיני רואה שום סיבה שבעולם לכך שאשה לא תהיה מפקדת-מחוז במישטרה. אחרי הכל, עבודת-המישטרה אינה נעשית באמצעות אבריה-הימין ואולי יכו פחות עצירים במחוז מישטרי שבראשו עומרת מפ-קדת-אשה.

יתכן שכל זה קשור לאימרתו של שרה-אוצר, יצחק מודעי, ש...הבת למרת באוניברסיטה כדי למצוא חתן, ואנו מסכסרים את... מי זה "אנתוני"? משלתי הגברים של ישראל. אומנם, היא עושה זאת בכספי-המיסים, ש' חלק ניכר מהם משולם עליידי נשים עובדות. אך אם האשה הולכת לאוניברסיטה רק כדי למצוא חתן (בעוד שהגבר אינו רוצה למצוא כלה), זה בינוב כסף. הרי אין צורך ברופאות, בעורכות-דין, בפסיכיות, בפילוסופיות ובשרות.

מכיוון שאני פוסל גישה מטופשת זו מכל וכל, אני עומד על כך שחרותה הראל היא רבי-פקדת.

חרותה

כך שחרותה הראל היא רבי-פקדת.

האפשרויות ומעמיד פנים כאילו אין סתירה ביניהן, אלא שהן משלימות זו את זו?

כאשר עמד תאומי-קסטנר על הבימה ואמר את המילים האחרונות, שבהן תיאר את רציחתו (לוא אני במקום המחזאי, הייתי שם את המילים בפי קריין), עלתה כמוחי מחשבה: רצח קסטנר היה פשע כפול ומכופל. לולא הרצה, היה קסטנר חי בשעה שגלכד אדולף אייכמן, איוו סצינה היסטורית אברה: העימות בין רודולף קסטנר ואדולף אייכמן בבית-העם בירר שלים, הפגישה המחודשת בין השניים, כשהקערה הפוכה על פיה?

חרא ובוזונה

במילים אלה גידף חברי-כנסת הנכבד, פסח גרופר, ארם שהוזמן לכנסת כדי להשמיע את הצעתו לרפורמה מסוימת (ההשקל הצמוד), שמטרתה היא להביא לכך שחברות ועצמאיים ישלמו מס'אמת, כמו השכירים.

מוכן שגרופר נציג האיכרים הפרטיים הגדולים, מתנגד להצעה שתיביא לגביית מס'אמת מבוחריו. זו זכותו. אך הסיגנון הוא חרפה לכנסת.

הצרפתים אומרים: "הסיגנון הוא האדם". אפשר גם לומר: "הסיגנון הוא הלא-אדם".

אחד האנשים המאפיינים את סיגנון הכנסת ה-11 הוא מיכה רייסר, הצעקן של חרות, שהגיע — הדבר כמעט לא-ידיאמן — לתפקיד יו"ר ועדת-הכנסת: זהו תפקיד שהיה בעבר שמור לאחד

הח"כים היותר מכובדים, שהגינותו לא היתה שנוייה במחלוקת. כי ועדת-הכנסת היא הגוף האחראי לשמירת ההסדרים ההוגנים בבית-המחוקקים.

האם יש הברל בין גרופר ורייסר? לפני כמה ימים כתב יידי, חיים הנגבי, מוכיר הסיעה המתקדמת בכנסת, את המכתב הבא ליו"ר כנסת, שלמה הילל: "מכוברי,

הרשה נא לי להטרידך בנושא הקשור בישיבה מיוחדת של ועדת-הכנסת, שנועדה ל-16 ביולי, לדיון בפומביות או אי-פומביות של ישיבות ועדות-הכנסת" (ובזכות לעיין באורח חופשי כפרוטוקולים המתאימים).

בהזמנה שקיבלנו נאמר, כי ישתתפו בישיבה זו גם "מיספר חברי-כנסת לשעבר, שיש להם עניין בנושא".

הח"כילשעבר אורי אבנרי הביע רצונו להשתתף בישיבה זו. לכן פניתי למזכירות ועדת-הכנסת, כדי להסדיר לו הזמנה מתאימה. מזכירת הוועדה השיבה לי כי כבר הוחלט מי מבין הח"כים לשעבר יוזמו, ונקבעו שמות הארונים הנס קלינגהופר, זרח ורפהטיג ויוחנן בארד, "שהם ותיקים ויש להם נסיון בנושא". אמרתי לה שגם לאבנרי יש ותק ונסיון בנושא, ואז העבירה את הטלפון ליו"ר הוועדה, ח"כ מיכה רייסר.

נדרהמתי מכר שהח"כ הנכבד לא נתן לי אפשרות לדבר, ובטון גס ותוקפני אמר: אינני חייב לכך דבר. אל תשאל אותי שאלות. לא תקבל תשובה מלבד זו, שלא תגיד לנו את מי להזמין. אנחנו הזמנו את מי שנראה לנו ואין לך שום זכות לתת לנו עצות. אדוני, כשאתה תהיה יושב-ראש ועדה — אתה תחליט. תסלח לי. לא, לא. לא תדבר כאן ולא תשאל..."

הדברים של ח"כ רייסר מדברים בעד עצמם, אבל הבעיה נותרה בעינה: מר אבנרי היה חברי-כנסת כמשך עשר שנים, היה לו ויש לו עניין בנושא — גם כאיש-ציבור, גם כעיתונאי. בעת כהונתו בכנסת עסק הרבה בשמירת הפומביות של ישיבות-הוועדות, ויש לו ניסיון רב בשאלה זו.

במה נופלת זכותו מכותם של עמיתיו קלינגהופר, ורפהטיג ובארד?

האם רק שינאתו העיוורת של ח"כ רייסר — שאין הוא טורח כלל להסתירה ולהסוותה — היא הקובעת? הרשה נא לי לבקש את התערבותך, כדי שזכותו של מר אבנרי לא תיפגע, וכדי שמיסגרת הריון לא תצומצם."

על כך השיב הילל השבוע במכתב הבא: "שלום רב,

אני מכיר היטב את מר אורי אבנרי, ומעריך את ידיעותיו

אני חובכי-אטרון, ולכן אני ממעט לצפות בהצגות בארץ. אך כאשר מעלים הצגה על רודולף ישראל קסטנר, אין לי מנוס. הכרתי את קסטנר, היה לי חלק כלשהו בפרשה שלו בארץ.

חשבתי וכתבתי הרבה על הפר' שה ועל האיש. הייתי מוכרח לראות את המחזה קסטנר ב' תיאטרון הקאמרי.

הלכתי להצגה רגילה, אחרי שכל המוכובדים כבר הלכו הביתה. האולם היה מלא ביהודים קששישי, ושפת-הדיבור העיק' רית היתה הונגרית — מה שנש' מע לנו כמו "איג'מיג'".

מאחוריי ישבה קבוצה של צעירות יפות. תמהתי מה עניינן בהצגה. הסתבר לי כי אחת מהן, אשה ניירורקית בשם אתי, שבאה ארצה לביקור, היתה

ברכבת-ההצלה המפורסמת שאירגן קסטנר כחנות אדולף אייכמן. אביה היה עסקן ציוני בהונגריה, והיא היתה אז בת שנתיים. אחרי הרבה שנים, בארצות-הברית, נישאה לרופא בשם ג'ו, בן מישפחת ידידים של הוריה. ג'ו היה אף הוא באותה רכבת, כילד בן 7.

קסטנר אינו היסטוריה, הוא חלק מן ההווה של דורנו. לכן הייתי סקרן לראות איזה דמות ילבש על הקרשים. "מה רעתך על ההצגה?" נשאלתי.

ובאמת, מה רעתך? אני מתחבט.

המחזאי הצעיר, מוטי לרנר, הצליח להעלות את הפרשה המסובכת בדרייקנות מפליאה. כל העובדות החשובות ישנן בהצגה, וגם עיקר הטענות בעד קסטנר נגדו. מבחינה זו הרי זאת מלאכת-מחשבת, וכבר בשל כך כראי וחשוב לראותה.

הבימוי של אילן רונן והתפאורה התכליתית של רוני תורן עזרו להמחשת הפרשה. למעשה, זהו שיעור היסטורי מומחן.

כזה כוחו של המחזה, וכזה גם חולשתו. יש בו רוחב ואורך, אך אין בו עומק. אין בו עימות אמיתי של קסטנר עם עצמו. אין בו תוכן פילוסופי.

קסטנר היה איש מורכב מאוד. הוא היה פטריוט. הוא היה אגרצנטרי. הוא היה מהמר. הוא היה אדם רגיל-לכאורה, שההיס' טוריה העלתה אותו למדרום מסחררים של הכרעות טראגיות. הוא נשאינתן עם השטן, תחת שילטונו של השטן. הוא הציל יהודים ונצל בידי משמיד-יהודים.

פעם ניסיתי, בשיחת-נפש עם האיש, להגיע אל מוקד אי-שיותו. מה הריץ אותו? מה איפשר לו למלא את התפקיד ההיסטורי שמילא? הגעתי רק עד לעמדת-ההגנה החיצונית של אישיותו, ואז נתקם המגע. הוא לקח את סודו אל הקבר. איש לא יידע לעולם.

אני עיתונאי, ואני חייב לתאר את המציאות, לפי מיטב הבנתי. אך למחזאי יש חופש הרבה יותר גדול. מחזאי יכול למלא את הרמות בתוכו, להעמיק את האישיות, ליצור דמות, להסביר את קסטנר כראות עיניו. מה באמת התחולל בליבו של האיש, לפני שהתייצב במישך הגסטאפו איך התלבט, בטרם נתן יד לאייכמן? האם נמשך המהמר שבו אל הסכון, כמו עש אל הנר?

האם הסתחרר מן הפיסגה שבה מצא את עצמו לפתע, לנדר עם השטן, כשהוא מחויק בידיו של חייהם של מאות אלפים?

המחזאי אינו משיב על שאלות אלה, ועודד תאומי, המגלים את הדמות, מגדר רק את הקליפה. האיש על הבימה מופעל עליידי המאורעות, הוא בוכה של ההיסטוריה, לא פועל ומפעיל.

גם את יואל בראנר הכרתי היטב. התיידדתי עימו. אך רמותו אובדת כמחזה. וחבל. גם האיש הקטן הזה, שההיסטוריה הטילה עליו שילחות כבירה, יכול היה להלחיק את דמיונו של סופר.

ולעומת זאת — אייכמן, מוטי לרנר הולך שבי אחרי המיתוס המקובל בארץ, והופך את אייכמן לסופר-מן, מין אפליצת כלי-יכולה. כך בוודאי נראה לקסטנר ולחבריו, שהיו מופקרים לו לשבט ולחסד. אבל אייכמן היה רק בורג במכונה אדירה. הוא לא

שילט בהשמרה, ולא במחנות-השמדה. כאשר אייכמן שבהצגה (אילן רנ) מצווה על עיווריו לקשור אותו בטלפון עם הרייכס-פירר-אסאס, זה מגוחך. המרחק בין אייכמן ובין היינריך הימלר היה כמרחק שבין (הבריל) סגן-מישנה בצה"ל והרמטכ"ל.

יתכן שבעמדה לפני לרנר הברירה בין הצגת שיעור היסטורי שלם עם הוצאת קטן מן הפרשה והארתו, כדי להעניק לגיבוריו ולפרשתם עומק וחיים. הוא הלך בדרך הראשונה.

חבל שגם לרנר מתחמק מן הבעיה העיקרית של הפרשה כולה — כפי שהתחמק ממנה הסניגור במישפט. כאשר הציע אייכמן לקסטנר "סחורה תמורת דם, דם תמורת סחורה" — למה הוא התכוון? מה היתה מטרתו כאשר שלח את בראנר לאיסטנבול, כדי להגיש את ההצעה? האם היתה זאת עוד תחבולה של אייכמן כדי להרגיע את יהודי הונגריה ולאפשר את הובלתם לאושוויץ

בשקט? או שהיתה זאת הצעה רצינית, שנועדה לפתוח במגעים מדיניים עם בעלות-הברית? אם נכונה הגירסה הראשונה, הרי היה קסטנר משתף-פעולה עם אייכמן (לפחות באופן אובייקטיבי. באופן סובייקטיבי בוודאי נראה לו הדברים לגמרי אחרת). אם נכונה הגירסה השנייה, הרי היה קסטנר פטריוט גדול, שפתח פתח להפסקת ההשמדה ולהצלת רכבות רבות, ואילו מנהיגי הסוכנות, שהסגירו את יואל בראנר לידי הבריטים ומנעו את שיבתו, היו פושעים.

הסניגור טיישטש את הברירה במזיד, כי רצה לנצח במישפט (כלומר: לזכות את מרשו ולהרשיע את קסטנר) וגם להשחיר את פני מנהיגי הסוכנות, שהפכו בינתיים מנהיגי המדינה. זה מובן, אם כי שמאל תמיר עשה זאת עליידי ויתור מוחלט על כל יושר אינטלקטואלי. אך מדוע נגרר גם לרנר לתוך מלכודת זו? מדוע מזויק גם הוא בחבל בשני הקצוות, כשהוא מעלה את שתי

תאומי קסטנר